

Ordre de Culte
22è Diumenge després de Pentecosta
20-10-2024

Preludi musical

Benvinguda i pregària

Himne: *Cantem lloances al Senyor* (2 CG)

Música: Salteri de Ginebra; Lletra: Àngel Cortès

Crida a la lloança: Salm 104, 1-9.24.35c

Himne: *Que n'és de gloriós* (21 CG)

Música: Johann Crüger; Lletra: Benjamí Planes

Lectures bíbliques:

Job 38, 1-7

Hebreus 5, 1-10

Himne: *No ya he de gloriarme* (370 HC)

Música: Compositor desconegut; Lletra: José M. de Mora

Proclamació de la Paraula

Pregària per la il·luminació

Marc 10, 35-45

Interludi musical

Resposta a la Paraula

Himne: *Roman amb mi* (248 CG)

Música: William H. Monk; Lletra: Samuel Sais

Vida comunitària:

Ofrenes

(Interludi)

Anuncis

Doxologia: *Donem l'honor al Pare* (60 CG)

Lletra: Àngel Cortès

Benedicció

Postludi

Litúrgia i Proclamació de la Paraula: Marta López Ballalta

Música: Robert Bailey

Lectures: Rubén Pallàs

Diaques: Joan Salvador i Marta Huch

Butlletí: Carolí Capó

Retransmissió: Anna Guinot, Jordi Pérez i Alicia Pallàs

Església Protestant de Barcelona – Centre

Carrer dels Tallers, 26 – 08001 Barcelona

Correu electrònic: info@esglesiatallers.org – web: www.esglesiatallers.org

Compte bancari: Banco Santander: ES10 0049 4700 3523 1697 4367

EL BUTLLETÍ

Església Protestant de Barcelona - Centre

Nº 1950 del 20 d'octubre de 2024

**DONES ESPANYOLES DAVANT DE LA
REFORMA PROTESTANT DEL S. XVI**

Un any més celebrem la Reforma Protestant del SXVI. En aquesta ocasió hem volgut recordar les dones espanyoles que juntament amb els homes la van acollir. La raó no és cap altra que mirar d'entreveure quin va ser el paper de certes dones davant de les idees reformades i quines experiències les van moure a desafiar l'ortodòxia de l'Església Catòlica en una doble vessant: una en la seva condició de dona que les relegava a un segon pla, l'altra en acceptar i defensar les noves idees religioses més enllà de la presó, la tortura i fins i tot la mort.

L'Espanya de finals del SXV i començaments del SXVI vivia una efervescència religiosa que va donar lloc al naixement de nous corrents espirituals que fregaven l'heterodòxia.

En aquest variat panorama religiós, les dones, malgrat la forta jerarquització de la societat tant civil com religiosa, que limitava, quan no impedia la seva participació, van estar presents de manera clara i contundent. D'aquesta manera diverses figures femenines van ser capaces de trobar espais de llibertat per expressar la seva espiritualitat. Un exemple clar va ser el d'Isabel de la Cruz, figura destacada del moviment enllumenat, el qual buscava la relació directa amb Déu per mitjà de la purificació interior. Mestra, guia i instructora de diverses persones, des de mestresses de casa fins a professors units a les Universitats, Isabel de la Cruz es va dedicar a predicar probablement des de 1512, per la qual cosa va ser empresonada i condemnada. Seria el preludi del que passaria quan les idees luteranes van recalar a la Península. D'aquesta manera, en aquesta Espanya d'inquietuds religioses i espirituals, les idees

reformades van trobar un camp abonat per ser acollides, reelaborades i integrades, i van guanyar l'adhesió de sectors socials com l'aristocràcia i l'alt clergat.

Les noves idees es van estendre al llarg del territori peninsular, destacant especialment les ciutats de Valladolid i Sevilla. En aquestes dues ciutats hi havia un important intercanvi d'escrits d'influència reformada: cartes espirituals, lectures bíbliques, sermons..., on participaran de manera activa un bon nombre de dones, la majoria joves i de rang, per la seva educació i parentiu amb les famílies més distingides d'Espanya. Els seus noms i activitats ens arribaran principalment a través de les interlocutòries de fe en què van ser condemnades, i que paradoxalment ens descobreixen com aquestes dones es van posicionar i van implicar activament davant les noves idees a través de diversos àmbits. Algunes acollint a casa seva reunions per estudiar i comentar la Bíblia, les obres dels reformadors i celebrar fins i tot cultes. Aquest va ser el cas de Leonor de Vivero, mare d'Agustín de Cazalla capellà de Carlos V, considerada pels inquisidors com "la matriarca dels heretges". A la seva llar val-lisoletà es reunien amb els homes, destacades dones com Mercia de Figueroa, dama d'honor de la reina o Ana Enríquez de Rojas, que als 24 anys era lectora assídua dels escrits dels reformadors, especialment de Calví.

Beatriz de Cazalla, Leonor de Cisneros de només 22 anys, Francisca Zuñiga, Beatriz Vivero i Catalina d'Ortega, nora del fiscal del consell de Castella, eren altres dels noms femenins relacionats amb aquestes reunions.

A Sevilla, va ser la casa d'una altra dama d'alt rang, Isabel Martínez de Baena la que va acollir els dissidents, entre els quals hi havia figures femenines com María Gómez i les seves tres filles Elvira, Teresa i Lucía, Leonor Núñez, dona d'un metge de Sevilla i Maria de Coronel.

També els monestirs femenins es van convertir en seus de discussió i de difusió de les noves idees. A ells acudien la gent amb curiositat espiritual per escoltar els sermons dels prelatos imbuïts de les idees reformades i conversar amb les monges. A Valladolid destaquen els monestirs de Santa Clara i de Sant Betlem, amb les religioses Marina de Guevara i Catalina de Reynoza. A Sevilla figuren els monestirs de Santa Paula i Santa Isabel. A aquest darrer pertanyia una figura clau que faria un pas més i que ens permet entreveure fins on hagués

arribat l'activitat femenina si la Inquisició no hagués truncat les seves vides. Es tracta de la monja Francisca de Chaves la qual va escriure a mà una mena de llibre on no només resumia els sermons escoltats i els diàlegs compartits sinó que va recollir els seus propis pensaments i reflexions. Aquest llibre va servir com a lectura i font de reflexió per a altres, especialment per als grups d'aristòcrates formats per Ana de Illescas, una dama d'una de les famílies més riques de Sevilla, que es reunien al costat de les monges dels monestirs esmentats. Precisament al de Santa Paula i al costat de Maria de Virués, va emergir la jove i extraordinària figura de Maria de Bohorques, la qual havia rebut una acurada educació, llegia l'hebreu i dominava el llatí per això va poder llegir la Bíblia, així com les obres dels reformadors. Amb aquests coneixements va poder rebatre els seus torturadors i defensar la seva fe com la veritable doctrina cristiana rescatada per Luter i els reformadors.

Però què és el que va portar aquestes dones (i per extensió als homes) a acollir i fer seva la nova doctrina? És gràcies a la confessió d'una monja del monestir sevillà de Sta. Paula, Leonor de Cristóbal (recollit a l'excel·lent i imprescindible llibre de Stefania Pastore (2010) *Una heretgia espanyola*) que podem entreveure una possible resposta. Deia Leonor que la nova doctrina li semblava "una llei tan suau, una vida tan graciosa" que sentia que "donar-se a les feines i afligir-se era massa" i continuava dient que hagués volgut compartir aquestes idees amb les seves companyes monges que havien mort per "que gaudissin d'aquesta doctrina tan sense pes i no es fatiguessin a treballar tant al cor, ni resar, ni altres coses de l'ordre, ja que no feien res per a la seva salvació". Aquest, juntament amb altres testimonis com el de les monges de Sant Jeroni, mouen a pensar que la proposta luterana d'una vida cristiana desproveïda de ritus, cerimònies i penitències, de llibertat interior intensa, juntament amb la idea d'una doctrina de salvació oberta a qualsevol que s'hi acostés amb fe, va ser el que va seduir aquest grup i els va guanyar per la seva causa.

Com sabem les propostes reformades van ser vençudes i aquestes veus dissidents brutalment callades en els diversos processos inquisitorials. Però encara avui dia el seu record perdura pel que té de dramàtica actualitat: podem dir que aquestes persones van resumir en la seva vida i en el seu tràgic final el que diríem és la lluita per la llibertat de consciència. La seva valentia per defensar els seus pensaments i idees ens interpel·la. El que malgrat estar a la

flor de la vida humana, intel·lectual i religiosa, com Maria de Bohorques amb 21 anys, no volguessin retractar-se, ens emociona i les converteix en defensores del dret a dissentir i de pensar per si mateix.

Carme Capó

ANUNCIS I COMUNICACIONS

FAMÍLIA CRISTIANA

Recordem les germanes i germans que tenen problemes de salut, els qui els cuiden, els qui no poden assistir als cultes i altres persones que potser teniu en el vostre pensament, a tots els enviem una forta abraçada i tinguem-los presents en les nostres pregàries.

CISTELLA SOLIDÀRIA

Aquesta setmana procurarem fer arribar al "Chiringuito", sabó per la rentadora, potser alguna cosa més. Sembla que l'arribada de les mantes ja és imminent i seguim atents a les urgències. Recordeu! Ara, quan ens mirem el nostre armari, amb l'arribada de temps més fresc, potser hi haurà roba d'abric que no farem servir. Doncs si la porteu cap aquí, anirà cap a les mans d'algú que la necessita. Moltes gràcies a tots/es i a Déu, que ens dona l'oportunitat de compartir.

AGENDA

Els dijous, a les 19h, tenim els estudis bíblics, estem estudiant el llibre dels Fets.

El dissabte 26 d'octubre, a les 18:30h, es celebrarà el culte de la reforma de l'EEC, serà al nostre temple i la predicació estarà a càrrec de la pastora Antje Grambow, de l'església de parla alemanya de Barcelona.

El 23 d'octubre la nostra pastora estarà a Madrid, en una trobada amb el pastor de l'església metodista de Gibraltar.

El proper consell d'església serà el 27 d'octubre, a les 8:30h.

CANAL DE YOUTUBE

Podreu seguir el culte a l'adreça de youtube:
<https://www.youtube.com/@esglesiaprotestantdebarcel3038/streams>